

Prométheusz

...

De még nem mutattak be áldozatokat és nem énekeltek himnuszokat az isteneknek, a világmindenség szépsége tanúk nélkül maradt, és a földet nem szántotta fel senki, városok nem épültek, és a tengert sem járták be karcsú hajók, mert nem voltak emberek.

Prométheusz végre a phókiszi Panopeusz környékén alkalmas anyagot talált, és Pallasz Athéné segítségével abból formálta meg az első embereket. Tudatlanok voltak eleinte ezek az emberek, nem sokban különböztek az állatoktól, csak gyöngébbek és védtelenebbek voltak a legtöbbször. Homályos barlangok mélyébe húzódtak vagy a földbe ásták magukat, mint a hangyák, amit láttak, nem értették, amit hallottak, nem fogták fel, öntudatlanul éltek végig életüket, mint az álomképek. Ették, amit véletlenül találtak, a jövőre nem gondoltak, s ha veszély támadt rájuk – eső és fagy és vadállat –, nem tudtak védekezni ellene.

Már-már kipusztulás fenyegette az emberi fajtát, amikor Prométheusz leopta számukra az égből a tüzet, amely idáig csak az olümposzi istenek tulajdona volt. A tűz segítségével az emberek megtanulták a mesterségeket, az anyag megmunkálását és a fémek feldolgozását, téglát égettek és házat építettek, mindenféle hasznos szerszámot készítettek maguknak, s amint munka közben fokról fokra ügyesedett a kezük, egyre világosabb lett az értelmük is. A tűz használata során az emberi öntudat szikrája is fellobbant bennük, megfigyelték az évszakok váltakozását, és ahhoz alkalmazkodva művelték a földet. Megismerkedtek a szerszámokkal és a csillagok világával, a betűvetéssel, a költészettel, megtalálták erdő-mező füvei között az orvosságot a betegségek ellen, megtanulták, hogy kell szekerek elé lovat és hajók elé vitorlát dagasztó szeleket fogni. Messzelövő íjjal és nyilakkal felfegyverkezve nemcsak védekezni tudott az ember, hanem az elejtett vad sűrű bundáját is megszerezte magának, védelmül a hideg ellen.

Prométheusz ajándékának, a tűznek köszönhetette az ember, hogy kiemelkedett az állatok sorából, sőt a természet más erőivel együtt az állatokat is a maga szolgálatába kényszeríthette. Még arra is megtanította Prométheusz, hogyan lehet madarak röptéből, az áldozati állat beleiből, álomképekből és más előjelekből a jövőre következtetni, de ügyelt arra, hogy senki ne lássa meg halála napját előre, nehogy reményét veszítse, amíg él.

Zeusz féltékenyen látta, hogy a tűz a halandók birtokába került. Haragosan megfenyegette Prométheuszt:

– Iapetosz fia, hiába vagy mindenkinél ravaszabb! Most örülsz, hogy engem kijátszottál, de még megkeserülöd te is, és az emberek is megfizetnek érte! Olyan ajándékot küldök nekik, amit mindnyájan szeretni fognak, és észre sem veszik, hogy a saját szerencsétlenségüket ölelik benne. Így szólt és nevetett az istenek és az emberek atyja, s meghagyta Héphaisztosznak, a kovácsmesternek, hogy gyúrjon össze gyorsan földet vízzel, és abból formáljon istennőkhöz hasonló szépséges alakot. (...) Pandórának, „mindenki által megajándékozottnak” nevezték el, mert az Olümposz minden lakója ajándékozott neki valamit. S Hermészre bízta Zeusz, hogy vigye ajándékba Prométheusz testvéréhez, Epimétheuszhoz. Epimétheuszt jó előre figyelmeztette Prométheusz, hogy ne fogadjon el semmit Zeusztól, de Epimétheusz megfélemedezett az intelemről, befogadta házába Pandórát, az első asszonyt, s csak amikor már ott volt a baj, akkor kapott észbe. Jókora agyaghombárok álltak Epimétheusz háza körül, felében-harmadában a földbe süllyesztve. Az egyikben gabona volt, a másikban must vagy olaj, így Pandóra mindent megtalált férje

házánál, ami csak kellett. Egyetlen hombártól tiltotta Epimétheusz az asszonyt, de hiába, mert Pandóra oldalát fúrta a kíváncsiság: ugyan mi lehet benne? Egy óvatlan pillanatban leemelte a hombár fedelét, hát a sokféle baj kirepült belőle az emberek közé, akik eddig gond nélkül éltek. Kirepült a hombárból a Fáradtság, a Betegség, az Öregség; Pandóra ijedten csukta vissza a fedelet, de már késő volt, csak a Remény volt már a hombárban, amikor újra lezárult a nyílása. Azóta kell az embereknek fáradtságos munkával keresniük meg a mindennapi kenyeret, és azóta töri meg tagjaikat a betegség és az öregség. Így büntette meg Zeusz az embereket, amiért elfogadták a tüzet Prométheusz kezéből.

De kegyetlenül megbüntette Prométheuszt is: megparancsolta Héphaisztosznak, hogy a föld peremén, ember nem járta pusztaságban egy sziklához láncolja. Később a Kaukázus egyik sziklájához láncoltatta, s egy vérengző sast rendelt oda, hogy csőrével hasítsa fel Prométheusz keblét, és napról napra megújuló máján lakmározzék.

(Trencsényi-Waldapfel Imre: *Görög regék* című műve alapján)